

Tadeusz GASZTOLD

*Armia Krajowa i ludność cywilna na Kresach
Północno-Wschodnich w świetle sowieckich dokumentów
(w latach 1941-1944)*

Przedmiotem mojego zainteresowania podczas wykonywania kwerendy w Archiwum Narodowym Białorusi dawniej Archiwum Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Białorusi w Mińsku były sprawy związane z działalnością AK na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej. Dokumenty dotyczące tego tematu znajdują się w zespole pod nazwą: Białoruski Sztab Ruchu Partyzanckiego. Dla zrozumienia całości zagadnienia kilka informacji na ten temat. Decyzją Komitetu Obrony ZSRR 20 maja 1942 roku powołano Centralny Sztab Ruchu Partyzanckiego jako organ wykonawczy Kwatery Głównej Naczelnego Dowództwa Armii Czerwonej na czele z marszałkiem Klimentem Woroszyłowem i szefem Sztabu Pantelejmonem Ponomarenko będącym jednocześnie I sekretarzem CK Komunistycznej Partii Białorusi. W ślad za powstaniem Centralnego Sztabu Ruchu Partyzanckiego powołano sztaby Białoruskiego, Ukraińskiego, Litewskiego, Łotewskiego i Estońskiego Ruchu Partyzanckiego. Obok organizowania i nadzoru działalności partyzanckiej na zapleczu frontu miały one o wiele ważniejsze zadania z punktu widzenia państwa sowieckiego. Władze sowieckie poważnie obawiały się narodów Europy wschodniej, gdzie pod okupacją niemiecką wzmogły się ruchy niepodległościowe. Dotyczyło to przede wszystkim państw bałtyckich, Białorusi i Ukrainy. Tam, gdzie nie sięgała władza partii komunistycznej na terenach okupowanych przez Niemców jej funkcję zastąpił ruch partyzancki. Był więc ruchem przede wszystkim politycznym zdominowanym przez organy Narodowego Komitetu Spraw Wewnętrznych (NKWD)¹.

¹ Kalinin Piotr: *Partizanskaja rjespublika*. Moskwa 1964 oraz Klimow I i Gradow W.: *Partizanty Wilejszczyny*. Mińsk 1967. por. T. Gasztold: *Rozkaz zabić przyszedł z Moskwy*. Wyd. Oskar 1993 s. 48-51.